

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

סמל יעקב כהן ז"ל

בן אסתר ושלמה

נולד במרוקו

בתאריך ט"ז באב תש"ז, 2/8/1947

התגייס באפריל 1965

שרת בחיל הים

טבע עם אונייתו

בתאריך י"ח בתשרי תשכ"ח, 21/10/1967

נקבר בהר הרצל

אזור ד: חלקה 3: שורה 10: קבר 9:

בן 19 בנפלו

קורות חיים

בן שלמה ואסתר. ממשפחת רבנים וגדולי תורה. שמוצאם מגלות ספרד. נולד ביום ט"ז באב תש"ז (2.8.1947) בעיר אוג'דה אשר במרוקו. בשנת 1956, כשעלה עם הוריו לארץ, למד בבית הספר היסודי "קושט" בשכונת קטמון שבירושלים, אשר בה השתקעה המשפחה בראשית בואם - כשאביו נתמנה רב בשכונה. יעקב היה ילד נעים הליכות והצטיין בייחוד בלימודי קודש, כי השפעת אביו הרב היתה גדולה עליו. אך מחוץ לדרכי הדת והמסורת, שבהם היה הולך, ניכרו בו גם סימני תרבות ודרך ארץ, אשר רכש בבית אביו. אהוב היה על התלמידים ומעולם לא היווה כל בעייה שהיא. לאחר שסיים את לימודיו היסודיים נתקבל ב"השיבה" התיכונית - חקלאית בכפר הרא"ה. שם למד שלוש שנים אולם דמותו של אחיו המבוגר אברהם (ר' שם) עמדה לנגד עיניו תמיד ואף יעקב נמשך אל הים. בניגוד להצעת הוריו ולאחר לבטים רבים נפרד מן "השיבה" ונכנס לבית הספר הימי. בעידודו של אחיו הגדול ממנו הצטרף לגדנ"ע-ים ובבית הספר הימי עבר את כל השלבים ולבסוף פנה לענף האלקטרוניקה בהתאם לכשרונותיו - ואמנם בענף זה הצטיין מאד. אחרי גיוסו לצה"ל לחיל הים באפריל 1965 עבר את כל האימונים והגיע לדרגת סמל ולאחר שנת שירות באניה נשלח לקורס גבוה לקשר אלחוט והצטיין בו. בסיימו את שירות החובה בחיל הים הצטרף לצבא הקבע. מן הראוי לציין כי

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

במשך כל ימי חייו ואף בימי שירותו בחיל שמר יעקב על מסורת ישראל, כי ההשפעה של בית אביו היתה ניכרת בהליכותיו. יעקב, כאחיו אברהם, מצא את מותו בטיבוע המשחתת "אילת" בשעה שטילים מצריים פגעו בה מול חוף רומני שבצפון סיני ביום י"ח בתשרי תשכ"ח (21.10.1967). הוא נפצע בהיותו במים לאחר שקפץ מן המשחתת. הוא שט במים ושאל את חבריו מסביבו אם ראו את אחיו - אבל איש לא ידע לענות. כשבאו כוחות ההצלה מצאוהו פצוע וכשרצו להעלותו על הליקופטר אמר להם יעקב כי אין הוא פצוע קשה ומוטב שיצילו אחרים; בסתר לבו קננה התקווה שעוד ימצא את אברהם אחיו. חברים מספרים כי שמעו אותו ממלמל פסוקי תהלים אחרי שנפצע. אחרי שנאש מגלות את אחיו הובא לבית החולים "תל השומר" באמרו כי הוא רוצה להיות תמורה לאחיו אברהם - אבל אברהם כבר לא היה בחיים. בבית החולים יצאה נשמתו והוא הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים ליד קבר אחיו. זכרו הועלה בחוברת שהוציא חיל הים לזכר הנופלים. בספר "במעלות גיבורים" בעריכת ישראל ארליך הוקדשו כמה עמודים לזכרו.

האחים

אברהם ויעקב כהן

שני האחים

"ויקחו בני־אהרן נדב ואביהוא... ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה' — אמר משה לאהרן: אחי, בסיני נאמר לי שאני עתיד לקדש את הבית הזה, ובאדם גדול אני מקדש, והייתי סבור שמא או בי או בכ הבית הזה מתקדש, ועכשיו שני בניך גדולים ממני וממך..." — מדרש־אגדה זה הגיד רבי שאול דנון, לפנים רבה של ראבאט של מרוקו, כאשר יצא מלפני הרב רבי שלמה כהן, בבואו לנחם אותו על שני בניו, אברהם ויעקב, שיחדיו הובאו למנוחות בחול־המועד סוכות, והוטמנו בעפר ירושלים. הסגן אברהם כהן ואחיו הסמל יעקב כהן, נפלו ביום־הרג־רב, בהטבע ספינת חיל־הים "אילת".

שכונות־העולים בירושלים — הקטמונים. רחוב יוסי בן יועזר הוא הרחוב הראשי. ככל שאנו קרבים לבית מספר 51 — רבים ההולכים ושבים. בפתח הבית עומדים עשרות רבות, מאות של מבקרים. גברים ונשים, צעירים וקשישים, בני כל העדות. עומדים ושותקים. שותקים — ומביטים סביבם ללא הוצאת הגה מהפה. "וידם אהרן". גם פנים הבית מלא מבקרים־מנחמים. והנה — כאן יושב האב, יושבת האם, יושבים ארבעה אחים, יושבים לארץ, חלוצי־נעל ושותקים. "אבל אין לו פה". רבנים מיוצאי מרוקו אומרים דברי נחומים. הבנים שותקים. האב מרים עיניו אל האומרים, מנענע

בראשו, ומפטיר: „ה' נתן וה' לקח... אין להרהר אחר מידותיו...”

יושבים אנו מול האב השכול, רבי שלמה כהן — מעליו תלויה תמונת-ציור: אהרן הכהן לבוש חושן ואפוד. גורל אחד. נדב ואביהוא — אברהם ויעקב. דמות מופלאה היא דמותו של רבי שלמה כהן. מקור המשפחה הוא בעיר דבדו, במרכז מרוקו, בשפולי הררי האטלס. עיר מלאה חכמים ורבנים. לימים עברה המשפחה לעיר אוג'דה, שעל גבול מרוקו — אלג'יריה. כאן, במסגרת קהילה בת כעשרת אלפים יהודים, רובם ילידי מרוקו ומיעוטם ילידי אלג'יר — החלה דמותו של רבי שלמה כהן להתבלט כרב גדול בתורה, יודע דת ודין ופוסק. לא ארכו ימיה של משפחת כהן באוג'דה, והיא עברה לעיר מזגן. רבי שלמה כהן נתמנה אב-בית-הדין-הרבני, והיה הדמות המרכזית ליהודי מזגן.

שמונה בנים סבבו את אבא-אמא. משפחה מכובדת שעל פיה ישקו דברים הרבה בקהלת מזגן. רבי שלמה כהן חנך כל בניו לתורה ולמצוות. תחילה שמעו תורה מפיו, לימים שיגרו ללמוד בישיבות השונות של מרוקו. אלא שלא ארכו ימי השלווה. חוקמת מדינת ישראל — עוררה את הקהילה, והרב שיגר שניים מבניו לארץ-ישראל, יהיו למחיה לפניו. ואז באו ימי מאורעות הדמים של קיץ 1955, רבים מיהודי מזגן נפגעו. הרב שלמה כהן החל מכין משפחתו ליציאה ממרוקו. בשנת 1956 עלתה רוב המשפחה ארצה, רק שלושה אחים נשארו בצרפת. הבאים — נתישבו בירושלים, בקטמון.

כאן, בקטמון ר' — הפך הרב שלמה כהן לתל-פיות. ביתו — בית-ועד לגדול-וקטון, ובאחד מחדרי הבית ריכו הרב את ספרי-הקודש המרובים שבידו, אף את ספרי-התורה שהעלה עמו ממרוקו — ופתח בית-כנסת לבני-משפחתו המרובים, לקרובים ול ידידים.

על הכותל — תמונתו של אהרן הכהן, מתחתה יושב רבי שלמה כהן הישיש, שאף הוא שיכל שני בנים. סביב יושבים בניו הנותרים, גם הבן שעלה ארצה לפני כחודש ימים. הם יושבים וממתינים:

הערב יגיעו במטוס עוד שנים מבניו, האחד יושב בפאריז בירת צרפת, משנהו משמש כרב לעדת יוצאי מרוקו שבמרסייל.

הבית אבל. שכול. הכל יושבים ושותקים. מפניה פורץ בכי אשה קרובה, תחילה בכי חרישי, לאחר-מכן גובר והולך לקול זעקה, והנשארית באויר. ובמזרח החדר יושב האב השכול, רבי שלמה כהן — שער זקנו יורד על-פי מידותיו, "זקן אהרן", צהור כשלג, והוא לבוש בגדי-רבנות, חבוש כובע רבני-של-מרוקו. הוא אינו בוכה. הוא שותק. וכי יוכל עוד לבכות לאחר ימי החרדה והשכול מאז אסון "אילת"? גם מקור דמעותיו כבר נדלה.

הבית אבל. שכול. יושבים ארבעת האחים שנותרו, מצפים לשנים נוספים שיבואו וישבו עמם. גם הם יושבים ושותקים. מאזינים לדברי תנחומים, ומניעים ראשיהם. מעיינים בשולחן-ערוך, בהלכות אבלות, קוראים בספר איוב. אך לבכות שוב אינם יכולים. יבש מקור דמעותיהם. בשורות איוב שהגיעו, ימי הצפיה, הודעות נציגי צה"ל — וההלליות. כל אלה ייבשו את מקור הדמעות.

הבית אבל. שכול. כאן יושבת גם האם השכולה. היא הרתה את אברהם, את יעקב — היא ילדה וגידלה אותם. והנה... שותקת היא ורק מילים בודדות בערבית-מרוקאית משיבה היא לשואלים לשלומה. עטופה האם במעטה שחורים. מביטה בעיניה האדומות-מבכי אל ההמון הרב הפוקד את ביתה — והוגה. כאן היתה תמיד שמחה, תמיד צהלה — בנים, כלות, נכדים, ידידים, בית-כנסת ובית פתוח. עתה — פרוץ הבית, יוצאים ונכנסים — והבאים בוכים. בוכים. והיא, שוב אינה יכולה לבכות. אברהם בנה, יעקב בנה — שוב לא יבואו לביתה, לא ישקו עוד בגב ידימינה ויסייעו לה במלאכת הבית. הם לא יבואו עוד. הנה מרימה היא את עיניה. אינה אומרת דבר, רק אנחה פורצת — כשואלת: "למה אשכל גם שניכם יום אחד?"

היא לא תראה עוד את אבא

„חמה לוקה — על שני אחין שנשפך דמן כאחד“ — כך מצטטים רבני ירושלים את דברי חז"ל במסכת סוכה (כט.), והם יוצאים את הבית השכול ברחוב יוסי בן-יועזר, בקטמון ו' שבירושלים, כששמש לוהטת מקדמת את פניהם. אך באותו מוצאי-שבת של חול-המועד סוכות — לקתה חמה מעל בתים רבים בהם שוכנים בני משפחתו של הרב שלמה כהן.

הבנים שהיו אז בבית אביהם האזינו לשדורי הראדיו, רעדו ושתקו, לבל יוודע הדבר לאבא ולאמא. הבנים בפאריז ובמרסייל — שמעו, ועוד המתינו לידיעות ברורות. אך הבן היושב בשליחות הסוכנות היהודית בטהראן, בירת פרס — נרעד כולו.

בן ציון כהן מעובדי הסוכנות-היהודית בירושלים הוא. בחור מוצק וגא, חניך אביו לתורה ולמצוות, יושבים אנו עתה מולה, כשעיניו האדומות מבכי נעצמות ונפקחות חליפות. מספר בן-ציון כהן:

— במוצאי-שבת של חול-המועד סוכות נתאספו בביתי שבטהראן מספר מידידי שם. ישבנו ושוחחנו בעניני דיומא של פרס: ההכתרה של השאת. בעת שהגיעה שעת שידור החדשות ב„קול-ישראל“ נשתתקו הכל והקשיבו. שמענו על התקפת הטילים שערכו המצרים על המשחתת „אילת“, מול חוף רומני. נרעדתי כולי: חשבתי אז על אחי הצעיר יעקב, ששירת כאלחוטאי בכיר באניה; אז דמיתי כי אברהם אחי ירד לתקופה קצרה מהספינה, כדי ללמוד בקורס. לא שמענו פרטים, וגם בחדשות של חצות ליל לא החכמנו. פרט לידיעה כי אנשי המשחתת נטשוה, והיא טבעה. למחרת, במשך כל היום, שהיתי בנציגות ישראל שבטהראן. ביום השני בבוקר דלפנתי מטהראן לביתו של אחי אברהם בחיפה. השיבה לי אשה: כי ידוע לה שיעקב אחי פצוע קשה: אחי-הוא-בעלה, אברהם, היה גם הוא באניה. עליו לא היו עדיין ידיעות. יגעתי למצוא מטוס הטס ארצה, והוא נמצא אך למחרת היום. במשך היום נודעה לי בשורת איוב, מ„קול-ישראל“, שאברהם אחי נהרג, והלווייתו תיערך

בירושלים. ביום השלישי בבוקר — טסתי והגעתי ללוד. כאן —
 בשדה־התעופה של לוד — נודעה לי האיומה שבידיעות: גם יעקב
 אחי נהרג. הנה רואה אתה, כמה חושך עכשיו בביתנו — גם אברהם
 איננו, גם יעקב איננו. שמעת את דברי הרבנים: „חמה לוקה —
 על שני אחין שנשפך דמן כאחד“. ולא רק עלינו לקתה חמה.
 בוא אתי לחדר הסמוך: הנה כאן יושבת אשתו של אברהם אחי,
 והנה זאת הפעוטה — היא בתם הקטנה, מרים בת שנה ושלושה
 חדשים — אינה מבינה ולא כלום. את אבא ראתה לפני שלושה
 חדשים. הוא בא אז לחופשה — והביא לה צעצועים. היא לא תראה
 עוד את אבא, את אחי אברהם.

בן־ציון כהן, האח השכול, חייב להפסיק דבריו. קבוצה נוספת של
 רבנים ומכרים מגיעה. נכנסים, יושבים ושותקים. והנה באה אשה
 לבושת שחורים, קרובת משפחה — כשהאבלים רואים אותה, פורץ
 זרם חדש של דמעות מעיניהם. והאשה זועקת — ומתעלפת ביגונה.
 האב והאם, האחים, הדודים והדודות — נמקים ביגונם. הדמעות
 קופאות.

„אילת“ ואנשיה בפעולה

קריאות: אברהם, יעקב; אברהם, יעקב; אברהם, יעקב.

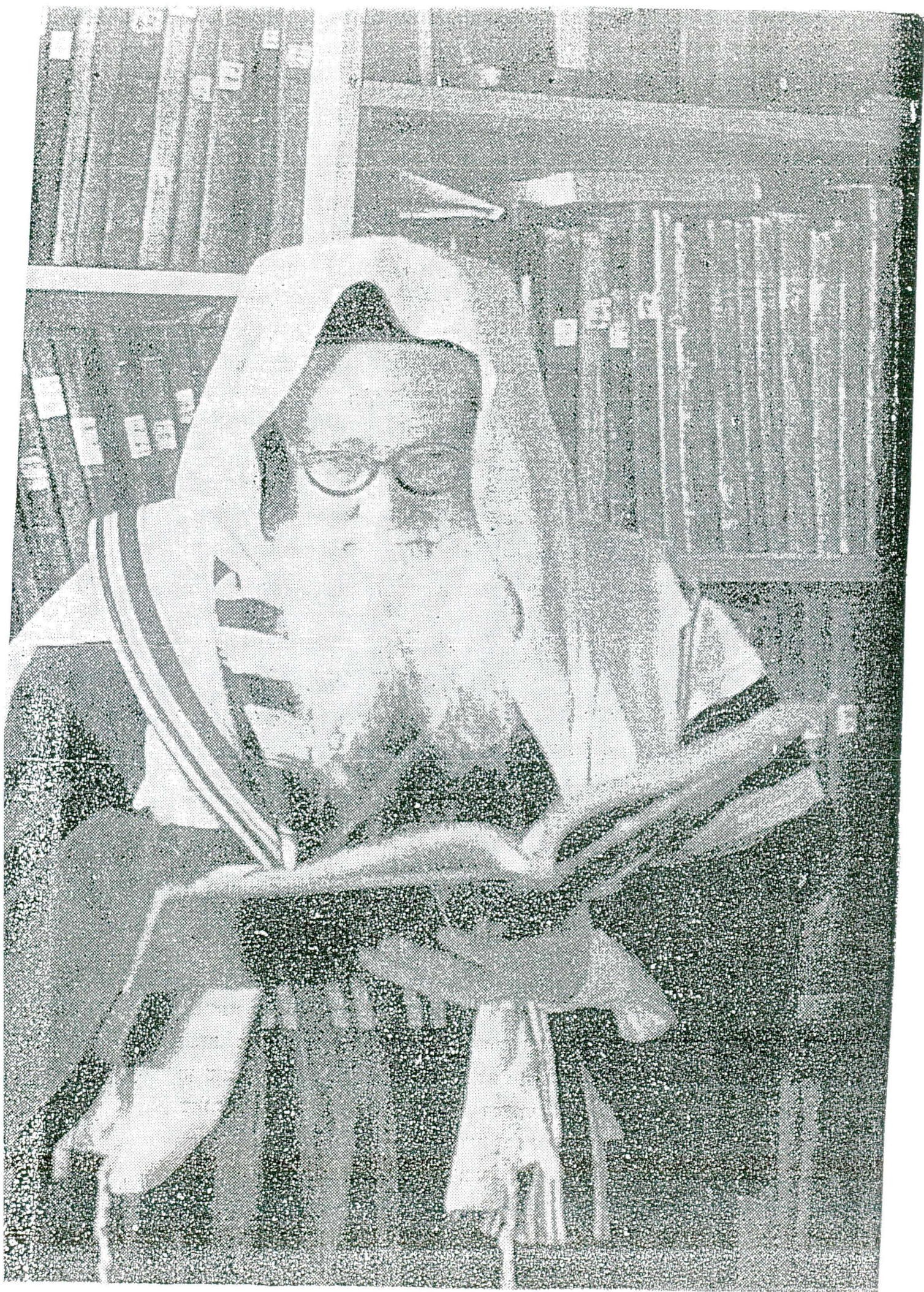
כאלה היו שני בני

את תיאור חייהם של שני בניו הקדושים, אברהם ויעקב, פותח האב רבי שלמה כהן בפסוקים שבתהילים: „יורדי הים באניות, עושי מלאכה במים רבים: המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה: ויאמר ויעמד רוח סערה ותרום גליו: יעלו שמים, ירדו תהומות, נפשם ברעה תתמוגג". האב מספר:

— אברהם בני נולד במזגן, בשנת תרצ"ח (1938). הוא למד בבית-הספר היהודי שבמזגן. כשסיים למדיו שלחתי ללמוד בישיבה שבטנג'ר, זו ישיבת „עץ-חיים", שיצא ממנה תלמידים יודעי תורה, וגם יודעי צרפתית, ספרדית ומתמטיקה. מטרתה של הישיבה הייתה להוציא מורי-הוראה לקהילות ישראל שבמרוקו, אלא שאברהם בני לא הלך לבו להוראה. עוד כאשר היה טליא במזגן, לא כל שכן בעיר הנמל טנג'ר — יצא לבו לים: לשחות, לשוט, לשהות באניה. כאשר עלתה המשפחה ארצה — נכנס אברהם לגדנ"ע"ים, אחרי כן התגייס לחיל-הים, ושירת בספינה כשנתיים ימים. במשך השנים עבר קורסים רבים — בהצלחה, גם קבל ציונים-לשבת, ואחד מהם בשנת 1958 מידי הנשיא המנוח יצחק בן-צבי. אברהם היה מדריך על אניות-חיל-הים. סיים קורסים שונים, ובתוכם קורס קצינים. הוא המשיך למדיו במקצועות שונים. קיבל דרגת סגן — ועמד לעלות עוד בדרגה. בנמלים רבים ביקר אברהם — ותמיד שב לבית-אבא. בשנת 1964 עלתה ארצה ממרוקו משפחת רווימי, שהכרנוה עוד משם. הבת אלין נישאה לבני לפני כשנתיים-וחצי, נולדה להם בתם מרים — ועכשיו, אברהם איננו, איננו.

קולו של רבי שלמה כהן נחנק, לאחר שעה קלה מוסיף הוא ומספר:

— יעקב בני נולד בשנת תש"ז (1947), באו"דה. עוד ילד היה בהגיעו ארצה. כאן למד בבית-הספר הממלכתי-דתי שבשכונה, וקנה

תורה מפי הרב דוד גז. לאחר סיום לימודיו — שלחתי לשיבת בני-יעקב שבכפר-הרא"ה. שלוש שנים למד יעקב בני בכפר-הרא"ה — וליבו יצא אחר לבב אחיו הגדול אברהם. פעמים הרבה מאזין היה לסיפורי אברהם על הים ועל הספינות, על חיל-הים ועל מפעלותיו. בהגיע המועד נצטרף אף יעקב לגדנ"ע"ים, סיים קורסים באלקטרוניקה, והצטיין במלאכתו. התגייס לחיל-הים ואף הוא עלה על המשחתת „אילת“. בן-הזקונים בבית היה יעקב. רציתי כי ימשיך וילמד; אך הוא — הלך אחר בני אברהם. על „אילת“ שימש כאלחוטן בכיר. יעקב סיים את שירות החובה שלו לפני כחודש ימים אך מיד הצטרף לצבא הקבע, והמשיך בשירותו על המשחתת — והנה אברהם איננו ויעקב איננו, ואנחנו שכולים.

מוסיף האח בן-ציון ומספר את אשר שמע מפי מלחי „אילת“ הפצועים:

כאשר פגע הטיל המצרי הראשון במשחתת נמצאו אברהם ויעקב על גשר הפיקוד. אברהם, הסגן, יצא זה עתה מתוך חדר-המלחמה, שם ניווט באניה יחד עם חבריו הקצינים. ובצאתו מהחדר — נפגע. הוא קפץ לים, כדי להנצל. אותו רגע השגיח בו אחיו, הסמל יעקב — זינק אחריו, תמך בו ושחה עמו יחד. יעקב תמך באברהם הפצוע כדי שלא יטבע. עודדו — ויחדיו השתדלו להתרחק מהאניה שנטתה על צדה, ואז בא ביעף הטיל השני — אירעה התפוצצות מתחת לפני-המים, הפרידה בין האחים. יעקב עוד הספיק לחשוב: איך יוכל עכשיו אברהם לשחות, הוא פצוע — אך הנה גם הוא פצוע — אך הנה גם הוא עצמו נפגע. זוכר אתה את דברי השירה: „... אחי הטוב, טרם אאמין, כי אתה, אשר לאור-נתיבך צעדתי תמיד, אינך. הן טוב היית ואמין ממני, ומדוע זה לא נפלתי אני? חונק אני את שאגת-כאבי בחרוק שנים ובולם את דמעתי באגרופים קפוצים...“ — אך אז באו המחלצים, ההליקופטרים וספינות הטורפדו — והביאו את גופת אחי אברהם המת ואת אחי יעקב הפצוע — שמת עם שחר מפצעיו.

ובן-ציון כהן, האח השכול, חוזר על הדברים ששמע מפי הרבנים-
המנחמים: "חמה לוקה — על שני אחין שנשפך דמן כאחד".

זכור לנו עקידתם

יום שלישי בשבוע, חול-המועד סוכות. מאות אנשי ירושלים עולים
להר-הרצל. הנה שני הארונות, עטופים בדגלי תכלת-לבן. שרים,
רבנים, ראשי-המדינה ניצבים ועיניהם סף-דמעה; אנשי חיל-הים
ניצבים-סביב — וכמו קפא דמם בקרבם, בלוא להניד עפעף. והנה
מגיע האב השכול, הרב רבי שלמה כהן. ממלמל הוא פסוקי תהילים,
אומר צדוק-הדין: "כל דרכיו משפט...". דמעה קפואה בעיני האב,
והוא פושט זרועותיו כלפי מעלה, קורא: "עשה למען באי באש ובמים
על קידוש שמך...". ישיש הוא האב, וזקנו הלבן מבהיק שבעתיים
על רקע חלוקו השחור, ושוב פושט הוא זרועותיו מול ארונות שני
בניה, וקורא בקול חנוק: "זכור לנו עקידתם... זכור לנו עקידתם..."